

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Marta Cienkowska

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 18198 poseł Barbary Dolniak z 6 lipca 2026 roku w sprawie dostępu do oferty kulturalnej mieszkańców małych miast i obszarów wiejskich, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Ad 1.

Wyrównywanie różnic w dostępie do kultury powodowanych przez bariery wynikające z miejsca zamieszkania, specyfiki regionalnej i charakteru społeczno-ekonomicznego danego obszaru geograficznego Polski należą do priorytetowych zagadnień polityki kulturalnej państwa. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prowadząc działania na tym polu, korzysta zarówno z danych gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, jak i przez instytucje nadzorowane oraz podległe. Należy tu przywołać zwłaszcza materiały opracowywane lub realizowane na zlecenie Narodowego Centrum Kultury.

NCK jest podmiotem wspierającym rozwój kultury w Polsce poprzez szeroki zakres aktywności, w którym szczególnie ważne miejsce zajmują animacja kultury na poziomie lokalnym oraz budowanie sieci eksperckich obejmujących praktyków i badaczy działających także poza dużymi ośrodkami miejskimi. W 2024 r. instytucja ta zainicjowała działalność sieci badaczy – Narodowego Obserwatorium Kultury. W 2026 r. podczas II kongresu tej sieci odbyła się premiera raportu „Aktywni i nieobecni. Kontekstowe badania uczestnictwa w kulturze” pod redakcją merytoryczną prof. Marka Krajewskiego i prof. Iwony Kurz podsumowującego badanie zrealizowane przez firmę Research Collective. Raport ten ukazuje praktyki uczestnictwa w kulturze w ich pełniejszym niż tradycyjne i dziś nieco już anachroniczne ujęcie frekwencyjne, tj. skupione na pomiarach uczestnictwa w wydarzeniach organizowanych przez instytucje kultury. Istotne dane dotyczące dysproporcji w tworzeniu i konsumowaniu treści kultury ze względu na miejsce zamieszkania znajdują się także m.in. w materiałach badawczych publikowanych w związku ze wspólnym Kongresem Kultury w 2024 r. Rok wcześniej NCK opublikowało raport „Aktywność kulturalna Polaków w 2023 r.”, a w poprzednich latach m.in. istotne opracowania dotyczące uczestnictwa w kulturze w związku z pandemią czy zaangażowania samorządów w prowadzenie działalności kulturalnej. Wszystkie powyższe i wiele innych opracowań stanowią ważny zasób wiedzy o dostępie obywateli do kultury, z którego korzysta MKiDN. Resort na bieżąco monitoruje również związane z integracją społeczną i wyrównywaniem szans obszary działalności samorządowych instytucji kultury, organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną.

Na zlecenie resortu pracownia badawcza Badania i Działania przeprowadziła *Ogólnopolskie badanie potrzeb i kondycji organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury - III*

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie www.gov.pl/kultura/bip w zakładce Polityka przetwarzania danych osobowych.

Identyfikator dokumentu: 2540920.11400172.10771287

+48 22 42 10 100
esp@kultura.gov.pl
www.gov.pl/kultura

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15
00-071 Warszawa

*sektor w kulturze*¹. Jest to pierwsze badanie z cyklu-punkt wyjścia, który pozwoli w przyszłości śledzić zmiany wśród organizacji w kulturze, a zarazem krok w stronę trwalszej, opartej na wiedzy współpracy państwa z organizacjami pozarządowymi².

Badanie pokazało, że najczęściej odbiorcami działań realizowanych przez organizacje pozarządowe są mieszkańcy własnej gminy lub miasta, ale niemal równie często organizacje pracują dla odbiorców i odbiorczyń z całej Polski. Lokalność jest ważnym punktem odniesienia, lecz nie wyczerpuje zasięgu sektora. 16% badanych organizacji ogranicza swoje działania wyłącznie do mieszkańców gminy/miasta siedziby. Wyłącznie lokalny zasięg działalności jest częstszy wśród mniejszych organizacji: zatrudniających poniżej 10 pracowników, o budżecie nieprzekraczającym 0,5mln złotych, funkcjonujących poniżej 10 lat, położonych na wsiach i w miastach do 20 tys. mieszkańców. 46% organizacji prowadzi działalność także poza obszarem kultury: najczęściej jest to aktywność lokalna (62%), następnie edukacja dzieci i młodzieży (51%) oraz dorosłych (41%). Mniej liczne są: pomoc społeczna (24%), sport i ochrona zdrowia (po 16%), działalność religijna (5%). Wychodzenie poza kulturę wyraźnie wiąże się z wielkością miejscowości. Organizacje na wsiach i w miastach do 20 tys. mieszkańców podejmują działania pozakulturowe o ponad 20 punktów procentowych częściej niż pozostałe.

Ad 2.

Na wstępie należy zaznaczyć, że samo zamieszkiwanie poza dużym ośrodkiem miejskim nie stanowi dziś automatycznie o podleganiu przez daną grupę czy jednostkę wykluczeniu kulturowemu. Główną formą uczestnictwa w kulturze nie jest dziś bowiem korzystanie z oferty tradycyjnych instytucji kultury, zaś samo wielkomiejskie otoczenie nie zapewnia automatycznie dostępu do treści kultury, który mógłby zostać uznany za odpowiedni z punktu widzenia podejścia „frekwencyjnego”. Niemniej niwelowanie barier w dostępie do kultury utożsamianym z ofertą instytucji i tradycyjnymi formami upowszechniania treści kultury zajmuje poczesne miejsce w działaniach MKiDN. Jest to obszar priorytetowy dla programów Ministra i programów instytucji podległych jak wspomniane Narodowe Centrum Kultury.

Podstawowym i najważniejszym instrumentem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawowaniu mecenatu państwa nad kulturą są corocznie ogłaszane programy rządowe z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (tzw. Programy Ministra). W ramach Programów Ministra o dofinansowanie mogą ubiegać się m.in. instytucje kultury, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, a także osoby fizyczne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą (wpisane do CEIDG lub KRS). Programy te umożliwiają wspieranie przedsięwzięć służących zwiększaniu dostępu do kultury, w tym inicjatyw realizowanych poza dużymi ośrodkami miejskimi, skierowanych do lokalnych społeczności.

Od lat resort kultury realizuje dwa przedstawione niżej programy rządowe z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w których położono większy niż w standardowych programach nacisk na wspieranie działań z zakresu kultury w mniejszych ośrodkach:

1) Kultura dostępna – nominalny budżet na 2026 rok wynosi 11,3 mln zł.

Celem programu jest wspieranie działań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skupionych na potrzebach osób mających utrudniony do niej dostęp, często

---

¹ Badanie przeprowadzono między 20 lutego, a 26 marca 2026 roku.

² Raport z badania został opublikowany na stronie MKiDN:

<https://www.gov.pl/web/kultura/prezentujemy-pierwszy-ogolnopolski-raport-o-kondycji-organizacji-pozarządowych-w-kulturze>

niezaangażowanych w życie kulturalne. Zadania realizowane w ramach programu mają służyć niwelowaniu realnie określonych barier w dostępie do kultury – czy to w wymiarze przestrzennym, czy też ekonomicznym, społeczno-mentalnym, kompetencyjnym. Program może wspierać zarówno osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami, jak i np. społeczności lokalne z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych. Podejmowane działania mogą być skierowane do określonej grupy defaworyzowanej, ale także do szerokiego grona odbiorców, sprzyjając integracji społecznej i realizując ideę uniwersalnego projektowania oferty kulturalnej.

W ramach programu można realizować zadania zwiększające dostępność i dostosowującą ofertę kulturalną:

- dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami;
- dla osób zamieszkałych w miejscach i miejscowościach pozbawionych stałej, różnorodnej oferty kulturalnej, w szczególności pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury i instytucji kultury.

Oferta kulturalna w ramach zadania może być realizowana w formule wartościowych merytorycznie prezentacji artystycznych, działań edukacyjnych lub edukacyjno-animacyjnych opartych na interakcji z odbiorcami. Zadania zgodne z zakresem programu mogą obejmować tylko jeden z poniższych sposobów realizacji zadania:

- działania realizowane z inicjatywy lokalnych podmiotów, związane z pozyskaniem oferty kulturalnej dla odbiorców lokalnych (np. w formie gościnnych prezentacji realizowanych przez podmioty posiadające stałą ofertę kulturalną);
- działania realizowane z inicjatywy podmiotów posiadających stałą ofertę kulturalną, uwzględniające mobilność tej oferty i możliwość jej przeniesienia do miejsc i miejscowości zamieszkałych przez odbiorców;
- organizację wyjazdów/wycieczek tematycznych mających na celu skorzystanie z oferty kulturalnej, w tym oferty instytucji kultury (takich jak teatry, muzea, kina, biblioteki, filharmonie, miejsca ważne dla kultury narodowej) lub innych podmiotów posiadających stałą ofertę kulturalną;
- działania polegające na dostosowaniu sposobu prezentacji oferty kulturalnej i/lub metod pracy z uczestnikami zadania do szczególnych potrzeb wybranej grupy docelowej/wybranych grup docelowych.

2) Infrastruktura domów kultury – nominalny budżet na rok 2026 wynosi 40 mln zł

Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki. Szeroki katalog działań, obejmujący prace budowlane, opracowywanie dokumentacji technicznej czy zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, daje możliwość finansowania zadań w obszarze sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materiałowo-technicznego podmiotów objętych zakresem programu.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki szczególnie istotne jest finansowanie zadań spójnych z planem rozwoju danego podmiotu i przyczyniających się do zwiększenia jego potencjału edukacyjno-animacyjnego, tj. dotyczących poprawy stanu infrastruktury kultury zwiększającej dostęp do oferty kulturalnej. Równie ważne jest finansowanie zadań o charakterze interwencyjnym, związanych m.in. z wdrażaniem działań zapewniających podstawowe warunki niezbędne do prowadzenia działalności, koniecznością zakończenia wieloletnich inwestycji, likwidacją skutków zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych.

Na 2026 rok w ramach programu „Infrastruktura domów kultury” ogłoszony został dodatkowy nabór do programu pn. *ŚWIETLIK - utworzenie nowoczesnej pracowni multimedialnej 2026*. Zadania realizowane w ramach tego naboru mają pobudzać rozwój kompetencji przyszłości, w tym cyfrowych informatycznych oraz funkcjonalnych, dawać narzędzia do samodzielnego działania, przyczyniać się do rozwoju kreatywności u odbiorców, rozwijać umiejętność krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów i współpracy. Istotnym jest wsparcie infrastruktury domów kultury dla realizacji nowoczesnych działań edukacyjnych i animacyjnych na rzecz społeczności lokalnej, z uwzględnieniem szczególnych potrzeb mieszkańców. Jednocześnie działania realizowane w ramach programu przełożą się na unowocześnienie oferty instytucji, zwiększą ich rolę w lokalnych społecznościach, a także ich znaczenie w budowaniu kompetencji społecznych mieszkańców odbiorców oferty instytucji, w pobudzaniu aktywności obywatelskiej oraz w tworzeniu zrównoważonej przyszłości. W związku z wprowadzeniem dodatkowego naboru budżet nominalny programu został zwiększony z 20 do 40 mln zł.

Poniżej przedstawiono dane za 2026 rok dotyczące aktywności wnioskodawców oraz przekazywanych środków w omówionych wyżej dwóch programach z podziałem na wielkość miejscowości. Relatywnie wysoki udział większych miast wynika z faktu, że program *Infrastruktura domów kultury* obejmuje również finansowanie domów i centrów kultury w dużych miastach.

Kultura dostępna 2026 i Infrastruktura domów kultury 2026 – wnioski według wielkości miejscowości

Kultura dostępna	liczba wniosków złożonych w naborze na 2026 r.	% wniosków złożonych w naborze na 2026 r.	liczba dotacji	% liczby dotacji	Suma kwot dotacji
miasto/miejscowość poniżej 50 tys. mieszkańców	523	51%	50	31%	2 928 000,00 zł
miasto 50-100 tys. mieszkańców	60	6%	7	4%	432 000,00 zł
miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	71	7%	16	10%	1 143 000,00 zł
miasto wojewódzkie	177	17%	61	38%	4 760 000,00 zł
nie dotyczy - brak lokalizacji wiodącej	190	19%	28	17%	2 228 000,00 zł
suma	1021		162		11 491 000,00 zł

Infrastruktura domów kultury	liczba wniosków złożonych w naborze na 2026 r.	% wniosków złożonych w naborze na 2026 r.	liczba dotacji	% liczby dotacji	Suma kwot dotacji
miasto/miejscowość poniżej 50 tys. mieszkańców	923	89%	235	86%	37 771 000,00 zł
miasto 50-100 tys. mieszkańców	40	4%	14	5%	2 391 000,00 zł
miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	20	2%	8	3%	934 000,00 zł
miasto wojewódzkie	49	5%	16	6%	3 205 000,00 zł
suma	1032		273		44 301 000,00 zł

W zakresie tematu interpelacji należy także wymienić poniższe Programy Ministra, które są także skierowane do lokalnych społeczności:

- Program „Teatr” – zgodnie z regulaminem programu do jego zadań należy m.in. wspieranie przedsięwzięć o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym (w części objętej dofinansowaniem ze środków ministra realizowanych na terenie RP), jak również istotnych dla lokalnych społeczności projektów o wymiarze regionalnym, realizowanych w szczególności w miejscach z ograniczonym dostępem do stałej oferty teatralnej. Podmioty z miejscowości niebędących dużymi miastami rokrocznie są beneficjentami ww. programu;
- Program „Muzyka” – strategicznym celem programu jest wspieranie najbardziej wartościowych zjawisk i trendów w polskiej i światowej kulturze muzycznej, a także zwrócenie uwagi na najwartościowsze projekty realizowane poza dużymi centrami kulturalnymi i gospodarczymi Polski, w regionach o utrudnionym dostępie do dóbr kultury, w szczególności w formule zadań cyklicznych: festiwalu, przeglądów, konkursów muzycznych itd. Program kładzie nacisk na wspieranie przedsięwzięć artystycznych promujących dokonania polskich kompozytorów i wykonawców, umożliwiających twórczy dialog między muzykami z Polski i z zagranicy;
- Program „Taniec” – celem programu jest wspieranie najbardziej wartościowych zjawisk i trendów w tańcu - zarówno przedsięwzięć kultywujących tradycję i nawiązujących do najwybitniejszych osiągnięć tańca, jak i projektów skoncentrowanych na kreowaniu nowych wartości, nastawionych na poszukiwanie oryginalnych środków ekspresji artystycznej. W ramach programu można realizować zadania obejmujące wszelkie zjawiska w dyscyplinie tańca, w szczególności: taniec klasyczny, taniec modern, taniec

współczesny, taniec jazzowy, teatr tańca, taniec tradycyjny, taniec dawny, hip-hop, zjawiska interdyscyplinarne, w których taniec stanowi wiodący element koncepcji programowej, w formule zadań takich jak: festiwale, przeglądy i konkursy tańca oraz produkcje i wystawienia oryginalnych spektakli/innych dzieł performatywnych czy rezydencje artystyczne/twórcze zakończone pokazem dzieła;

- Program „Sztuki wizualne” – jednym z istotnych celów programu jest zwrócenie uwagi na najwartościowsze projekty realizowane poza największymi centrami kulturalnymi i gospodarczymi Polski, w regionach o utrudnionym dostępie do dóbr kultury. Program zakłada wspieranie trwałych, wysokiej jakości przedsięwzięć rozwijających lokalne środowiska artystyczne i wypracowujących oryginalne modele uczestnictwa w kulturze, mogące stanowić inspirację również w skali ogólnopolskiej. Założenie to znajduje odzwierciedlenie w wynikach kolejnych odsłon programu, w ramach których dofinansowanie otrzymują nie tylko instytucje z największych miast, lecz również projekty realizowane w mniejszych ośrodkach takich jak m.in. Sejny, Orońsko, Sokołowsko, Cieszyn czy Tarnów;
- Program „Kultura ludowa i tradycyjna” – głównym celem programu jest wspieranie najwartościowszych zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi, funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Program dotyczy szeroko pojętej kultury ludowej zarówno jej spuścizny, jak i współczesnych, żywych zjawisk kulturowych. Jego nadrzędną ideą jest uświadamianie społecznościom lokalnym, czym jest dziedzictwo kulturowe, jaka jest jego specyfika i jak należy je chronić. Program wpisuje się w kilka obszarów działania, w tym dokumentowanie, badanie i przekaz (kontynuację) dziedzictwa kulturowego, jego popularyzację, edukację regionalną, animację prowadzoną w konkretnych sytuacjach kulturowych oraz kreowanie twórczości inspirowanej twórczością ludową. W ramach programu można realizować zadania, dotyczące różnych przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym w szczególności: tradycyjnej muzyki, śpiewu i tańca, muzyki folkowej, obrzędowości, zwyczajów, sztuki i rękodzieła ludowego, rzemiosła artystycznego, architektury regionalnej oraz gwary. Program adresowany jest przede wszystkim do społeczności lokalnych, realizujących inicjatywy związane z kultywowaniem i ochroną unikalnych rodzimych zjawisk kulturowych funkcjonujących w danej społeczności czy regionie. Beneficjentami programu są przede wszystkim samorządowe instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe działające na obszarach wiejskich oraz małomiasteczkowych;
- Program „Kultura cyfrowa” – głównym celem programu jest zwiększanie dostępu do zasobów kultury poprzez bezpłatne udostępnianie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa w Internecie wraz z umożliwieniem ich ponownego wykorzystania zwłaszcza do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych. W ramach programu mogą być realizowane zadania obejmujące m.in. przygotowanie dokumentacji cyfrowej materialnego dziedzictwa kulturowego (zasobów muzealnych, bibliotecznych, audiowizualnych, zabytkowych oraz archiwalnych) z użyciem profesjonalnych technik digitalizacji dwuwymiarowej oraz trójwymiarowej, szerokie udostępnianie cyfrowych zasobów online, zwłaszcza z wykorzystaniem istniejących portali i platform oraz zapewnienie bezpiecznej i długoterminowej archiwizacji zasobów cyfrowych;
- Program „Bliska Kultura” – w 2026 r. resort uruchomił nowy program, którego celem jest wsparcie niezależnych mediów lokalnych (wydawców prasy, nadawców radiowych i telewizyjnych), którzy odgrywają istotną rolę w dokumentowaniu, upowszechnianiu i promowaniu kultury oraz dziedzictwa kulturowego regionu. Zasadniczym celem programu jest wspieranie autorskich produkcji wysokiej jakości i profesjonalnych

materiałów prasowych, radiowych i telewizyjnych poświęconych lokalnej kulturze i lokalnemu dziedzictwu, realizowanych przez niezależnych i apolitycznych lokalnych wydawców prasy, nadawców radiowych i telewizyjnych. Program ma na celu wsparcie zwiększenia dostępu do rzetelnych treści kulturalnych, budowania wiedzy o kulturze i tożsamości regionu, dokumentowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, upowszechniania twórczości lokalnych twórców oraz wzmacnianiu pluralizmu i niezależności mediów lokalnych, a przez to ich wkładu w rozwój demokracji lokalnych. Do tegorocznego konkursu wpłynęło 155 wniosków, przyznano 118 dofinansowań na łączną kwotę 9 980 554 zł. Wsparcie otrzymały m.in. takie działania jak tworzenie i upowszechnianie cykli autorskich artykułów prasowych, reportaży lub serii audycji o charakterze informacyjnym, dokumentalnym lub publicystycznym, których tematyka jest związana z kulturą i dziedzictwem lokalnym danego regionu.

- W zakresie programów „Infrastruktura kultury” oraz „Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży” były realizowane zadania:
  - w ramach programu „Infrastruktura kultury” w latach 2025-2026 zrealizowano 76 zadań na łączną kwotę 15.074.578 zł. Projekty te dotyczyły różnorodnych działań takich jak zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej oraz prac budowlanych mających na celu stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej,
  - w ramach programu „Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży” w latach 2024-2026 zrealizowano 8 zadań na łączną kwotę 603.000 zł. Projekty te dotyczyły różnorodnych projektów przeznaczonych dla dzieci i młodzieży: koncertów, festiwali, przedstawień teatralnych³.

Ponadto w ramach Funduszy Norweskich i EOG uruchomiono Program „Kultura”, finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2021-2027, którego celem jest zwiększenie uczestnictwa w kulturze i sztuce, troska o lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zrównoważony rozwój. Budżet programu (wraz z wkładem krajowym) wynosi ponad 106 mln EUR (ok 477 mln zł), co czyni go trzecim największym programem w obecnym Mechanizmie Finansowym EOG. Obecna edycja Programu koncentruje się z jednej strony na wsparciu inicjatyw infrastrukturalnych w małych i średnich miastach, lokalnych instytucjach kultury, a z drugiej strony na aktualnych wyzwaniach związanych z dostępnością kultury, wsparciem pracowników sektora kultury, w tym młodych i początkujących artystów, bez względu na lokalizację. Dofinansowanie będzie można otrzymać m.in. na organizację festiwali, koncertów, wystaw czy wydarzeń kulturalnych. Wsparcie realizowane będzie w formie konkursowej w ramach dwóch Działań:

- Działanie 1 „Rewitalizacja i zrównoważone zarządzanie dziedzictwem kulturowym z aktywnym udziałem społeczności lokalnej” (projekty infrastrukturalne). Z możliwości ubiegania się o wsparcia w ramach Działania 1 są wykluczeni Wnioskodawcy mający siedzibę w miastach liczących ponad 500 000. Warunek ten wynika z zapisów dokumentów programowych przygotowanych przez Biuro Mechanizmów Finansowych w Brukseli, w tym Blue Book, który mówi: *Cultural heritage, both tangible and intangible, is a valuable source of knowledge and resilience. It also serves as a resource for the vitality and shared prosperity of local communities.* Znaczenie lokalności zostało następnie potwierdzone w ramach podpisanej 4 lutego 2026 r. umowy w sprawie realizacji Programu, mającej status umowy międzynarodowej i przygotowanej wspólnie z Krajami – Darczyńcami: Liechtensteinem, Norwegią i Islandią.

---

³ W załączeniu lista wniosków z omawianych programów.

- Działanie 2 „Zwiększenie udziału społeczności w zróżnicowanej lokalnej scenie kulturalnej” (projekty dotyczące działalności kulturalnej i artystycznej).

Obecnie rozpoczynają się nabory wniosków do Programu - 10 lipca br. został ogłoszony nabór wniosków w Działaniu 2 – potrwa on do 10 listopada br. Nabór (jedyny) dla Działania 1 został ogłoszony 15 lipca i zakończy się 31 grudnia 2026 r.

Ponadto w zakres odpowiedzi wpisuje się również Nagroda im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej”. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest głównym fundatorem i organizatorem tej najbardziej prestiżowej nagrody w dziedzinie kultury ludowej, która jest wyrazem uznania dla twórców, badaczy i popularyzatorów. Dzięki nagrodzie minister wskazuje i promuje najlepsze osiągnięcia współczesnej twórczości ludowej. Corocznie przyznawanych jest 14 nagród z różnych dziedzin sztuki i rękodzieła ludowego, muzyki, tańca i śpiewu, w tym dla kapel ludowych i zespołów folklorystycznych. Wyróżniani są także badacze i popularyzatorzy kultury ludowej. Uroczyste wręczenie odbywa się na Zamku Królewskim w Warszawie. Operatorem Nagrody w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest Narodowy Instytut Muzyki i Tańca.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje politykę równomiernego dostępu do kultury poprzez współprowadzenie samorządowych instytucji kultury zlokalizowanych w małych i średnich miastach. Należą do nich m.in. Teatr Lalki i Aktora w Łomży, Teatr Lalki „Tęcza” w Słupsku, Teatr Dzieci Zagłębia im. J. Dormana w Będzinie, Teatr Wierszalin w Supraślu oraz Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”, Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Łusławicach, Centrum Paderewskiego w Kąsnej Dolnej, Filharmonia Kameralna im. Witolda Lutosławskiego w Łomży, Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach. Przy podejmowaniu decyzji dotyczących współprowadzenia instytucji oraz przyznawania dodatkowego wsparcia finansowego uwzględniane są m.in. znaczenie i wartość kulturową ich działalności, realizowany program, a także inicjatywy zwiększające dostępność oferty dla mieszkańców terenów oddalonych od dużych ośrodków miejskich.

Państwowe instytucje kultury, dla których organizatorem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz instytucje samorządowe współprowadzone przez Ministra KiDN, realizują szereg działań ukierunkowanych na zwiększenie dostępności oferty kulturalnej oraz ograniczanie wykluczenia kulturalnego mieszkańców terenów oddalonych od dużych ośrodków miejskich. Szczególny nacisk kładziony jest na zwiększanie mobilności instytucji kultury, organizację wydarzeń poza ich stałymi siedzibami, a także realizację programów edukacyjnych i animacyjnych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz społeczności lokalnych. Do najistotniejszych należą takie inicjatywy jak:

- program własny Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego „Teatr Polska” – w ramach programu teatru instytucjonalne, samorządowe instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o dofinansowanie prezentacji spektakli w małych miejscowościach, w których nie działa teatr instytucjonalny, ale istnieje infrastruktura umożliwiająca organizację przedstawień. W 2025 roku w ramach programu dofinansowano objazd 14 spektakli, które zostały zaprezentowane łącznie 152 razy dla 19 057 osób;
- program własny Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego „Lato w teatrze” – program skierowany jest do samorządowych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych, które podczas wakacji realizują dwutygodniowe kolonie i półkolonie teatralne dla dzieci i młodzieży. Program obejmuje trzy moduły:

- Moduł I – dla podmiotów nierealizujących dotychczas projektu w ramach programu Lato w teatrze, w tym w szczególności z miejscowości do 20 tys. mieszkańców,
- Moduł II – dla podmiotów realizujących projekt w ramach programu Lato w teatrze jeden i dwa razy,
- Moduł III – dla podmiotów realizujących projekt w ramach programu Lato w teatrze trzy i więcej razy.

W 2025 roku w 38 projektach uczestniczyły 982 osoby, a w 2026 roku odbywa się 19. edycja programu;

- projekt „Namiot cyrkowy” – od 2011 roku w ramach programu „Lato w teatrze” organizowane są objazdy rodzinnych spektakli prezentowanych w namiocie cyrkowym w małych miejscowościach, często pozbawionych zarówno teatru, jak i odpowiedniej infrastruktury do organizacji profesjonalnych przedstawień. Do tej pory powstało siedem przedstawień, które obejrzało blisko 60 000 widzów. Objazdom towarzyszą działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży oraz społeczności lokalnych, a także warsztaty dla pracowników ośrodków kultury;
- objazdowa działalność Teatru Klasyki Polskiej – teatr z powodu braku własnej siedziby prezentuje spektakle na terenie całego kraju. W ramach działalności objazdowej zrealizował 162 prezentacje, w tym 55 w Warszawie oraz 107 w innych miejscowościach Polski, docierając łącznie do 35 500 widzów. Instytucja prowadzi również działania edukacyjne, m.in. w 2025 roku w ramach III Fredrowskich Spotkań Teatralnych w Otwocku i Józefowie zaprezentowano 20 scen przygotowanych przez uczniów 13 szkół z województw wielkopolskiego, podkarpackiego, mazowieckiego i śląskiego oraz wychowanków Młodzieżowego Domu Kultury w Lidzbarku Warmińskim;
- Narodowy Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie – w ramach programu „Teatr jest wasz. Scena Redutowa Narodowego Starego Teatru” realizuje działania służące zwiększeniu dostępności teatru poprzez prezentację mobilnych, kameralnych spektakli poza siedzibą instytucji. W ramach programu spektakl „Bankructwo małego Dżeka” w reż. Macieja Podstawnego został dwukrotnie zaprezentowany w 2025 roku w Mińsku Mazowieckim;
- działalność Teatru Lalki i Aktora w Łomży – teatr poza działalnością repertuarową prowadzoną w swojej siedzibie prezentuje również spektakle w ramach objazdów, dzięki którym profesjonalna oferta kulturalna dociera do mieszkańców niewielkich miejscowości regionu. W 2025 roku teatr odwiedził 13 miejscowości: Zambrów, Wysokie Mazowieckie, Mrągowo, Ełk, Siedlce, Ostrołękę, Wyszaków, Olecko, Grajewo, Kolno, Suwałki, Giżycko oraz Białą Podlaską. Teatr corocznie organizuje także Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Walizka”, który zajmuje istotne miejsce w życiu kulturalnym Łomży i całego województwa podlaskiego. W programie festiwalu znajdują się spektakle oraz prezentacje uliczne (w 2026 roku obowiązywały bezpłatne wejściówki), skierowane zarówno do młodego widza, jak i dorosłych odbiorców;
- Scena Letnia Teatru Wybrzeże w Pruszczu Gdańskim – teatr, we współpracy z Centrum Kultury i Sportu w Pruszczu Gdańskim, realizuje coroczną prezentację spektakli poza swoją siedzibą. W ramach Sceny Letniej przedstawienia dla dzieci i dorosłych odbywają się w każdy weekend wakacji. Na 2026 rok zaplanowano 18. sezon tego przedsięwzięcia;
- działalność Teatru Wierszalin w Supraślu – teatr działa w niewielkim ośrodku (siedziba znajduje się w mieście liczącym około 4 tys. mieszkańców), zapewniając dostęp do profesjonalnej oferty teatralnej mieszkańcom regionu. Jednym z projektów instytucji

jest „Objazd mickiewiczowski wzorem Reduty”, przybliżający twórczość Adama Mickiewicza małym miejscowościom poprzez spektakle, spotkania z artystami oraz zaawansowane lekcje dla młodzieży. Od 2021 roku organizuje także Festiwal „Między Wierszami”, obejmujący przedstawienia zespołu, uliczne czytania poezji, spotkania autorskie, pokazy filmów animowanych oraz koncerty. Wydarzenie trwa blisko miesiąc i stanowi ważny element życia kulturalnego regionu.

- działalność edukacyjna Teatru Polskiego we Wrocławiu w ramach Akademii 1212 – teatr realizuje działania edukacyjne również poza swoją siedzibą. W pierwszym półroczu 2025 roku współpracował m.in. z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Oławie (prowadzenie zajęć i prezentacja spektakli), realizował warsztaty poświęcone twórczości Aleksandra Fredry w Milejowicach oraz współpracował z Kłodzkim Towarzystwem Oświatowym, organizując spektakle i warsztaty dla Zespołu Szkół Społecznych w Kłodzku;
- Festiwal „Teatr Jaracza w Zabytkach Warmii i Mazur” organizowany przez Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie – wydarzenie umożliwia prezentację spektakli olsztyńskiego teatru w okresie letnim poza jego siedzibą, w otwartych przestrzeniach, na zabytkowych dziedzińcach, w zamkach oraz innych historycznych obiektach regionu. W 2025 roku w ramach festiwalu, realizowanego od maja do października, zaprezentowano 14 spektakli (7 tytułów) w 13 miejscowościach, które obejrzało łącznie 2 095 widzów;
- działania Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie na rzecz aktywizacji lokalnych środowisk teatralnych – teatr organizuje Festiwal Teatrów Miłośniczych, będący dwudniowym przeglądem spektakli teatrów z regionu, w którym uczestniczą grupy m.in. z Kętrzyna, Dywitu, Węgorzewa, Ostródy i Szczytna. Ponadto realizuje Fundusz Aktywizacji Twórczości Teatralnej, wspierający projekty teatrów nieinstytucjonalnych i amatorskich w regionie, oraz program „Teatr osiągalny. Teatr Jaracza dla szkół Warmii i Mazur”, dzięki któremu uczniowie z całego województwa mogą uczestniczyć w spektaklach przy symbolicznym koszcie biletu wynoszącym 1 zł;
- działania Teatru im. Juliusza Osterwy w Lublinie (instytucja współprowadzona przez MKiDN do 31 grudnia 2025 roku) – teatr zrealizował wydarzenie „Onegdaje Osterwy, czyli Spotkania z Tradycją Ludową”, organizowane we współpracy z Tarnogrodzkim Ośrodkiem Kultury. W ramach projektu prezentowano gościnne występy zespołów regionalnych, przybliżające mieszkańcom bogactwo polskich tradycji i obyczajów. Ponadto teatr zaprezentował 9 spektakli poza siedzibą, m.in. w Auli Zespołu Szkół nr 13 w Lublinie oraz w Muzeum Zamoyskich w Kozłowie;
- działalność Ośrodka Praktyk Teatralnych „Gardzienice” – instytucja działa w niewielkiej miejscowości w Gardzienicach na obszarze wiejskim województwa lubelskiego i realizuje spektakle, warsztaty oraz działania edukacyjne skierowane do lokalnej społeczności, jak i przyjezdnych widzów;
- od 2019 r. Narodowy Instytut Muzyki i Tańca (NIMiT) realizuje program „Z klasyką przez Polskę”, w ramach którego koncerty muzyki klasycznej organizowane są w miejscowościach, których mieszkańcy mają utrudniony dostęp do wydarzeń artystycznych. Dotychczas odbyło się 713 koncertów z udziałem 506 artystów, zorganizowanych w 519 miejscowościach dla około 68 tys. słuchaczy. W 2025 r. zrealizowano 122 koncerty w małych miejscowościach położonych w dwunastu regionach Polski. W wydarzeniach uczestniczyło 12 545 słuchaczy, a frekwencja przekroczyła 80%. Partnerami programu mogą być miejskie i gminne ośrodki kultury, biblioteki, muzea oraz inne lokalne instytucje posiadające podstawową infrastrukturę umożliwiającą organizację koncertu. Od 2021 r. NIMiT prowadzi również program „Z

jazzem przez Polskę”, w ramach którego koncerty czołowych polskich artystów jazzowych odbywają się w mniejszych miastach i wsiach, poza głównymi ośrodkami kulturalnymi;

- Narodowy Instytut Fryderyka Chopina realizuje ogólnopolski program „Efekt Chopina”, którego celem jest udostępnianie muzyki Fryderyka Chopina dzieciom, młodzieży, dorosłym, seniorom oraz osobom ze szczególnymi potrzebami na terenie całego kraju. Program został zainicjowany w 2025 r. jako odpowiedź na zwiększone zainteresowanie muzyką klasyczną w roku XIX Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina. Od października do grudnia 2025 r. odbyły się 373 koncerty we wszystkich województwach, w których uczestniczyło kilkadziesiąt tysięcy słuchaczy w różnym wieku. Program jest kontynuowany w 2026 r. Do udziału w jego części edukacyjnej zapraszane są samorządowe instytucje kultury, fundacje czy stowarzyszenia, przy czym pierwszeństwo mają podmioty działające w małych miejscowościach o niewielkiej ofercie kulturalnej. W zakwalifikowanych instytucjach organizowane są wydarzenia edukacyjne w formie koncertów z prelekcją, spektakli muzycznych, zajęć umuzykalniających lub zajęć muzykoterapeutycznych.

Przykładem kompleksowego działania na rzecz dostępności oferty kulturalnej jest organizowany przez Narodowy Instytut Fryderyka Chopina Dzień Dziecka w Żelazowej Woli. Wydarzenie ma charakter bezpłatny i jest adresowane do dzieci oraz rodzin. Program łączy koncerty fortepianowe i wydarzenia muzyczne z warsztatami artystycznymi, zajęciami edukacyjnymi, grami terenowymi, aktywnościami naukowymi oraz specjalnie przygotowanymi strefami dla najmłodszych uczestników. Taka formuła umożliwia kontakt z muzyką Fryderyka Chopina osobom w różnym wieku i o zróżnicowanych potrzebach, a zarazem poszerza tradycyjną formułę uczestnictwa w kulturze. W celu usunięcia barier transportowych organizator zapewnia również bezpłatną komunikację autobusową pomiędzy parkingiem w Sochaczewie a Żelazową Wolą;

- Polska Opera Królewska – instytucja realizuje program „Opera w Drodze”, obejmujący koncerty zespołów artystycznych w różnych miejscowościach Polski, dzięki czemu mieszkańcy mniejszych ośrodków uzyskują dostęp do profesjonalnej sztuki operowej. Prowadzi również autorski program edukacyjny „POKazujemy OPERĘ”, obejmujący warsztaty i spotkania dla dzieci, młodzieży i rodzin, organizowane zarówno w Warszawie, jak i w mniejszych miejscowościach województwa mazowieckiego;
- Filharmonia Kameralna im. Witolda Lutosławskiego w Łomży – od 22 lat Filharmonia organizuje Międzynarodowy Festiwal Kameralistyki „Sacrum et Musica”, prezentujący muzykę kameralną, sakralną i oratoryjną w wykonaniu uznanych artystów. Festiwal zapewnia mieszkańcom województw podlaskiego, mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego, w tym mieszkańcom mniejszych miejscowości, dostęp do koncertów o wysokim poziomie artystycznym;
- Narodowe Forum Muzyki im. Witolda Lutosławskiego organizuje Międzynarodowy Festiwal Wratlavia Cantans im. Andrzeja Markowskiego, którego program realizowany jest nie tylko we Wrocławiu, lecz również w wielu miastach regionu, m.in. w Sycowie, Oleśnicy, Głogowie, Krotoszynie, Bolestawcu, Prusicach i Środzie Śląskiej. Komponent wyjazdowy stanowi integralną część festiwalu i jest wpisany w jego założenia programowe. Realizowany jest w ramach każdej edycji we współpracy z lokalnymi samorządami, obiektami sakralnymi oraz instytucjami kultury, zapewniając mieszkańcom regionu dostęp do wydarzeń muzycznych o wysokim poziomie artystycznym;

- Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus – w ramach cyklu „Amadeus lokalnie” Orkiestra organizuje koncerty w mniejszych ośrodkach, w których dostęp do wydarzeń z zakresu muzyki klasycznej jest ograniczony. W 2025 r. koncerty odbyły się w Czempiniu, Rokietnicy, Turku i Czarnkowie;
- Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu – w ramach programu „Kultura w drodze” Teatr prezentuje spektakle operowe i baletowe podczas objazdów obejmujących mniejsze miejscowości;
- Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny – koncerty programowe Zespołu realizowane są w znacznej części w mniejszych polskich miejscowościach w ramach krajowych tras objazdowych;
- Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i Tańca „Mazowsze” im. Tadeusza Sygietyńskiego – Zespół prowadzi działalność objazdową, prezentując swoje programy koncertowe mieszkańcom mniejszych miejscowości w różnych regionach kraju;
- Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki im. Stanisława Moniuszki w Białymstoku – instytucja organizuje koncerty i spektakle w mniejszych miejscowościach w ramach działalności wyjazdowej prowadzonej w ośrodkach kultury i sztuki województwa podlaskiego. Poza siedzibą prezentowane były również wydarzenia przygotowywane w ramach Międzynarodowego Festiwalu „Metastasio bez granic”, m.in. w Supraślu;
- Krajowe Centrum Choreograficzne w Lublinie – w ramach projektów społecznych Centrum organizuje w mniejszych miejscowościach województwa lubelskiego bezpłatne pokazy spektakli tańca, współpracując z lokalnymi domami i ośrodkami kultury. Rozwijana jest także współpraca partnerska umożliwiającą prezentowanie projektów tanecznych w mniejszych miejscowościach w innych częściach Polski;
- Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach – od ponad trzech dekad prowadzi długofalowe programy edukacyjne i artystyczne skierowane do mieszkańców regionu pogranicza. Instytucja realizuje przedsięwzięcia angażujące dzieci, młodzież i dorosłych, oparte na lokalnym dziedzictwie, dialogu międzykulturowym oraz aktywnym uczestnictwie w kulturze. Dzięki trwałemu zakorzenieniu w środowisku lokalnym działalność Ośrodka stanowi przykład systemowego wzmacniania uczestnictwa w kulturze na obszarach o ograniczonym dostępie do oferty kulturalnej;
- Istotny wkład w decentralizację dostępu do sztuki wnosi również Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku – narodowa instytucja kultury zlokalizowana poza dużą aglomeracją miejską. Oprócz szerokiej działalności wystawienniczej i edukacyjnej Centrum realizuje program „Rzeźba w przestrzeni publicznej”, w ramach którego dzieła współczesnej rzeźby powstają i prezentowane są we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w przestrzeni publicznej różnych miejscowości. Działania te przyczyniają się do zwiększania dostępności sztuki współczesnej dla mieszkańców regionów oddalonych od największych ośrodków kultury.

Również instytucje podległe MKiDN realizują szereg działań ukierunkowanych na zwiększenie dostępności oferty kulturalnej oraz ograniczanie wykluczenia kulturalnego mieszkańców terenów oddalonych od dużych ośrodków miejskich.

- Narodowe Centrum Kultury:
Wspieranie animacji kultury w rozmaitych jej odsłonach i praca ze społecznościami na rzecz rozwoju kultury na poziomie lokalnym należą do kluczowych zadań realizowanych przez NCK. Beneficjentami tych inicjatyw są samorządowe instytucje kultury i

organizacje pozarządowe, z których znaczna część operuje poza ośrodkami miejskimi o największym nasyceniu różnorodną ofertą kulturalną. Należy tu wspomnieć przede wszystkim sprawdzone i posiadające znaczącą środowiskową renomę programy *Kultura-Interwencje* (budżet edycji 2026 wyniesie ok. 6 mln zł), *Dom Kultury+* (2,5 mln zł) czy też nowsze inicjatywy jak program *Synergie* (4 mln zł) zorientowany na budowanie współpracy międzynarodowej przez lokalne wspólnoty.

Pokłosiem wspólnego Kongresu zorganizowanego w 2024 r. w Warszawie było przyjęcie przez NCK dokumentu zatytułowanego „Wspólna kultura”. Jest to koncepcyjny idiom, który ma zapewnić spójność działań NCK m.in. poprzez uwydatnienie znaczenia takich celów jak „kultura inkluzywna” (równy dostęp do kultury dla wszystkich) i „uspołecznienie” (wzmocnienie podmiotowości społeczności lokalnych, włączanie ich w procesy decyzyjne i projektowe);

- Instytut Adama Mickiewicza:
Projekt „Iskry Niepodległej” to ogólnopolska inicjatywa kulturalno-edukacyjna realizowana za pomocą trzech mobilnych naczep wystawienniczych, które odwiedzają miejscowości w całym kraju. Pokazy organizowane są na zaproszenie i we współpracy z partnerami lokalnymi, w szczególności z samorządowymi instytucjami kultury i jednostkami samorządu terytorialnego.

Odnosząc się tylko do pierwszej połowy 2026 r., projekt gościł w 49 lokalizacjach, a obejrzało go prawie 39 000 widzów. Spośród odwiedzonych lokalizacji, aż 26 miejscowości można uznać za oddalone od dużych ośrodków miejskich. To następujące gminy i miasta: dolnośląskie - Radwanice, Udąnin, Żmigród; kujawsko-pomorskie - Barcin, Gostycyn, Koronowo; lubelskie - Janowiec, Parczew, Stare Kobiałki, Stoczek Łukowski, Wierzbica; lubuskie - Dobiegniew; łódzkie - Brąszewice, Czastary, Skomlin; mazowieckie - Górzno, Maciejowice, Wieniawa, podkarpackie - Adamówka, Jasienica Rosielna, Nowy Żmigród, Warzyce; świętokrzyskie: Łagów; wielkopolskie - Kościan; zachodniopomorskie - Rąbino, Recz.

Samorządowe instytucje kultury są jednym z dwóch głównych formalnych współorganizatorów pokazów. Wśród wymienionych wcześniej gmin i miasteczek odwiedzonych do końca czerwca br. aż w 14 przypadkach partnerem była samorządowa instytucja kultury. Nie można jednak pominąć roli samorządowych instytucji kultury w przypadku pozostałych pokazów, bo również w sytuacji, gdy formalnym partnerem IAM jest jednostka samorządu terytorialnego, lokalne placówki kultury angażują się we współorganizację i promocję projektu „Iskry Niepodległej”. Realizowany od 2023 r. projekt „Iskry Niepodległej” odwiedził już ponad 450 lokalizacji. Znaczną część z nich to małe, oddalone od metropolii wsie i miasteczka. Szczegółowe dane dotyczące odwiedzonych lokalizacji można znaleźć na mapie na stronie iskryniepodleglej.pl (pokazy archiwalne oznaczono kolorem szarym);

- Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego:
W 2026 roku Centrum rozpoczęło cykl pilotażowych spotkań w ramach programu zwalczania narracji dezinformacyjnych związanych z wojną Rosji przeciwko Ukrainie. Program ma na celu zwalczanie narracji dezinformacyjnych godzących w bezpieczeństwo RP i skutkujących pogarszaniem się postaw Polaków wobec Ukraińców, w szczególności wobec ukraińskich migrantów i uchodźców. Zakłada on wiele przedsięwzięć skierowanych do środowisk politycznych, intelektualnych oraz do szerokiej opinii publicznej. W jego ramach zostały zorganizowane cztery spotkania z dyrektorami Centrum Mieroszewskiego na Podlasiu oraz Mazowszu w mniejszych ośrodkach miejskich. Jest to część działań na rzecz wzmocnienia odporności

informacyjnej oraz szerzenia wiedzy o wyzwaniach bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej:

- Supraśl, 27 lutego, Łukasz Adamski, Ernest Wyciszkiewicz: spotkanie współorganizowane przez Instytut Suwerennej,
- Jednoróżec (powiat przasnyski), 10 marca, Ernest Wyciszkiewicz: spotkanie dla Koła Gospodyń Wiejskich w Bibliotece w Jednoróżcu,
- Łosice (powiat łosicki), 25 marca, Ernest Wyciszkiewicz, prowadzenie Kamil Sakowski: spotkanie w Powiatowym Stowarzyszeniu Animatorów Kultury,
- Leoncin (powiat nowodworski), 7 kwietnia, Łukasz Adamski: spotkanie w Stowarzyszeniu Enjoy Leoncin i Klubie Seniora w Wilkowie Polskim.

Dodatkowo, w ramach Otwartego Konkursu, Centrum dofinansowało szereg inicjatyw realizowanych przez beneficjentów projektu w mniejszych ośrodkach miejskich:

- Fundacja Tutaka – Festiwal Przebudzonych Tutaka w Gródku,
- Siedem Stron Świata – Festiwal Siedem Stron Świata w Łowiczu Wąleckim,
- Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach – Projekt edukacyjno-kulturalny Dialog Tradycji w Wilamowicach,
- Stowarzyszenie Muzyka Dawna w Jarosławiu – Przemyśl-Sambor 2026: pieśni pogranicza kultur,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Nowicy – XVIII Międzynarodowe Warsztaty Ikonopisów (w tym wystawa wykonanych prac w Krynicy-Zdroju),
- Zjednoczenie Łemków w Gorlicach – Przystanek Kultur w ramach 44. Łemkowskiej Watry w Zdyni.

Dodatkowo Centrum Mieroszewskiego prowadzi działania komunikacyjne o charakterze ogólnopolskim, których założeniem jest zapewnienie dostępu do oferty niezależnie od miejsca zamieszkania odbiorców. Analiza odbiorców prowadzona przy pomocy narzędzi analitycznych wskazuje, że około 32% odbiorców Centrum pochodzi spoza miast liczących powyżej 100 tys. mieszkańców, w tym około 15% z obszarów wiejskich, 5% z miast poniżej 20 tys. mieszkańców oraz 12% z miast liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców.

W celu ograniczania wykluczenia kulturalnego mieszkańców terenów oddalonych od dużych ośrodków miejskich w obszarze kinematografii realizowane są działania mające na celu:

- wzmocnienie kin poprzez prowadzone działania dotyczące wsparcia w małych ośrodkach miejskich (wzmocnienie finansowania kin przez PISF przy wsparciu MKiDN z FPK);
- praca z klasyką filmową (Rok Hasa 2025, Rok Wajdy 2026, projekty „50 na 50” kontynuowane w tym roku jako „50 na 51” - goszczące zarówno w kinach studyjnych, plenerowych, jak i DKF-ach. Swoje przeglądy organizują domy i ośrodki kultury oraz biblioteki i mediateki). Miarą sukcesu jest udział polskich filmów w lokalnych kinach. Projekty dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, partnerami zaś są Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych oraz FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny;
- Polski Instytut Sztuki Filmowej wspiera działania mające na celu tworzenie warunków powszechnego dostępu do dorobku polskiej, europejskiej i światowej sztuki filmowej poprzez udzielane dofinansowania na festiwale filmowe, inicjatywy filmowe czy działalność klubów filmowych funkcjonujących również w małych ośrodkach miejskich. PISF wspiera również modernizację i rozwój infrastruktury kinowej, ze szczególnym uwzględnieniem kin lokalnych i studyjnych, które pełnią kluczową rolę w upowszechnianiu kultury filmowej i zapewnieniu dostępu do ambitnego repertuaru poza dużymi ośrodkami miejskimi. I tak w roku 2024 udzielono dofinansowania na

łącną kwotę 5 844 530 zł, a w roku 2025 udzielono dofinansowań na łączną kwotę 10 520 043 zł;

- FilMOTEKA Narodowa – Instytut Audiowizualny to jedno z największych archiwów filmowych w Europie, w którym zgromadzone są zarówno zbiory filmowe jak i okołofilmowe udostępniane również poprzez serwisy internetowe (FotOTEKA, GĄPLA) dla wszystkich odbiorców łącznie z małymi ośrodkami i obszarami wiejskimi;
- Wytwórnia Filmów Dokumentalnych i Fabularnych realizuje intensywne działania w zakresie upowszechniania kultury filmowej obejmujące pokazy filmowe w kraju i za granicą. Aby zwiększyć dostępność polskich filmów oraz promować Polskę i jej kulturę na całym świecie, Wytwórnia realizuje projekt pn. platforma filmowa 35mm.online, którego celem jest zapewnienie odbiorcom w całym kraju, w tym w małych ośrodkach miejskich i z obszarów wiejskich, dostępu do polskiej klasyki filmowej, serii kultowych filmów animowanych dla dzieci, dokumentów oraz unikalnych wydań Polskiej Kroniki Filmowej.

Kolejną sferą działań zorientowanych na ograniczanie barier w dostępie do kultury są inicjatywy związane z upowszechnianiem czytelnictwa. Należy tu wspomnieć zwłaszcza dwie edycje Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa (NPRCz) realizowane w latach 2016-2020 oraz 2021-2025. Zakończony w ubiegłym roku Program⁴ służył poprawie stanu czytelnictwa w Polsce poprzez wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych i pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego stanowiących centrum dostępu do kultury i wiedzy. Struktura NPRCz 2.0 zakładała jego podział na 4 Priorytety, w ramach których wyodrębniono Kierunki interwencji, trzy z nich (1, 2 i 4) skierowane były bezpośrednio do bibliotek publicznych, Priorytet 3 skierowany był do placówek wychowania przedszkolnego oraz bibliotek szkolnych i pedagogicznych, za który odpowiadało MEN.

W Priorytecie 1 NPRCz 2.0 w Kierunku interwencji 1.1. (jak również w jego poprzedniej edycji) uprawnionymi wnioskodawcami były wszystkie biblioteki publiczne spełniające wymogi ustawy o bibliotekach, w tym również te, które prowadziły swoją działalność w małych miejscowościach.

Środki z dotacji otrzymanej w tym Kierunku interwencji biblioteki mogły wykorzystać na zakup i zdalny dostęp do nowości wydawniczych. W całej edycji programu z dofinansowania skorzystało ponad 2,4 tys. bibliotek publicznych z całej Polski - łącznie udzielono 11 455 dofinansowań. Beneficjenci dzięki otrzymaniu wsparcia z budżetu państwa i przeznaczeniu wkładu własnego zakupili 16,7 mln nowości wydawniczych różnego typu takich jak publikacje w formie książek, które ukazały się drukiem lub na innym nośniku, multimedialne, publikacje nutowe i kartograficzne, drukowane czasopisma kulturalne i społeczno-kulturalne, o charakterze ogólnopolskim o częstotliwości ukazywania się od miesięcznika do rocznika oraz zakupili ponad 3,8 tys. usług zdalnego dostępu do książek w formie e-booków, audiobooków i synchrobooków. W Priorytecie 2 - Kierunek interwencji 2.1. Infrastruktura bibliotek 2021-2025 i w Priorytecie 4 Kierunek interwencji 4.1 BLISKO zaś uprawnionymi wnioskodawcami były samorządowe instytucje kultury, gminne biblioteki publiczne będące samodzielnymi instytucjami kultury oraz gminne instytucje kultury, w których skład wchodziły wyodrębnione organizacyjnie biblioteki publiczne, dla których organem założycielskim jest odpowiednio gmina wiejska i gmina miejsko-wiejska bez ograniczenia liczby mieszkańców oraz gmina miejska do 100 tys. mieszkańców, czyli również gminy najmniejsze mogły aplikować o środki w ramach wspomnianego programu.

---

⁴ NPRCz 2.0 został przyjęty uchwałą nr 69/2021 Rady Ministrów z dnia 21 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025” z późn. zm.

W całej edycji NPRCz 2.0 w ramach Kierunku interwencji 2.1 wybudowano lub zmodernizowano 110 obiektów bibliotecznych (ok 35% z nich było realizowanych w gminach do 10 tys. mieszkańców), zaś w ramach Kierunku interwencji 4.1 189 bibliotek wzięło udział w szkoleniach celem podniesienia swoich kompetencji w ramach kierunku interwencji BLISKO - Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność.

Ad 3.

Jak wskazano wcześniej, podstawowym i najważniejszym instrumentem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawowaniu mecenatu państwa nad kulturą są corocznie ogłaszane programy rządowe z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Istotnym celem jest zwrócenie uwagi na najwartościowsze projekty realizowane poza największymi centrami kulturalnymi i gospodarczymi Polski, w regionach o utrudnionym dostępie do dóbr kultury. W zakresie programów wspierających organizację profesjonalnych wydarzeń artystycznych w małych miejscowościach należy wskazać, wymieniane już wcześniej, programy własne instytucji nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Oferta dostępnych programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego od lat obejmuje aż 32 propozycje wsparcia finansowego. Założenia merytoryczne programów są tak pomyślane, aby były skierowane do jak najszerszego grona odbiorców i obejmowały wszystkie obszary dziedzictwa kulturowego.

Obecnie resort kultury prowadzi ocenę efektywności funkcjonujących instrumentów wsparcia. Na tym etapie nie zaplanowano wdrożenia nowych rozwiązań w ramach programów rządowych.

Ad 4.

W pierwszej kolejności należy wyjaśnić, że instytucje kultury bez względu na status i lokalizację mają swoją podmiotowość i zgodnie z nadanymi statutami mogą realizować zadania w oparciu o szeroką współpracę, także z podmiotami komercyjnymi. Za kształtowanie programu działalności państwowych instytucji kultury, w tym za podejmowanie decyzji o nawiązywaniu współpracy z innymi podmiotami, odpowiadają dyrektorzy tychże podmiotów. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie ingeruje w program działalności instytucji.

Przykładowe działania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami realizowane w partnerstwie z samorządowymi instytucjami kultury:

- Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID) stale realizuje i rozwija zadania zmierzające do zwiększenia świadomości społecznej w zakresie wartości i zachowania dziedzictwa kulturowego. NID jest m.in. koordynatorem Europejskich Dni Dziedzictwa (EDD) na poziomie krajowym. Europejskie Dni Dziedzictwa to cykliczny projekt kulturalny, społeczny i edukacyjny, którego uczestnicy poznają historię i kulturę narodową, regionalną oraz lokalną. Co roku we wrześniu mogą bezpłatnie zwiedzić zabytki, muzea, instytucje kultury w swojej okolicy oraz bezpłatnie korzystać z różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych takich jak koncerty, wystawy, warsztaty, festyny historyczne, prelekcje, prezentacje ginących zawodów czy kiermasze wyrobów tradycyjnych i artystycznych. Partnerami wydarzeń są władze samorządowe, państwowe i samorządowe instytucje kultury, właściciele i administratorzy zabytków (również prywatni), organizacje pozarządowe. Tegoroczne Europejskie Dni Dziedzictwa odbędą się pod hasłem „Przyszłość przeszłości. Dziedzictwo w zagrożeniu”. Będą okazją, by pochylić się nad wyzwaniami i polityką ochrony

- dziedzictwa w obliczu dynamicznych przemian środowiskowych, społecznych i technologicznych;
- kolejnym przykładem inicjatywy angażującej lokalne społeczności, organizacje pozarządowe i instytucje kultury są Europejskie Dni Archeologii (EDA) – cykl wydarzeń organizowanych co roku w trzeci weekend czerwca. Podobnie jak w przypadku EDD koordynatorem krajowym EDA jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Podczas EDA archeolodzy i edukatorzy oraz zaangażowane władze lokalne, instytucje i organizacje umożliwiają zwiedzającym bezpośredni kontakt z zabytkami, organizują oprowadzanie po wystawach archeologicznych, prelekcje, warsztaty i pikniki prezentujące bogactwo dziedzictwa archeologicznego. W przypadku obu tych inicjatyw zwiedzający mają często dostęp do obiektów zwykle niedostępnych dla szerokiej publiczności;
  - ponadto dzięki poradnikom, szkoleniom, wsparciu ekspertów oraz rozwijaniu narzędzi takich jak portal Narodowego Instytutu Dziedzictwa <https://samorząd.nid.pl/> gminy mogą skuteczniej łączyć ochronę zabytków z rozwojem gospodarczym, unikając błędów inwestycyjnych i korzystając z najlepszych wzorców. Można tu znaleźć odpowiedzi na pytania o to, jak zidentyfikować i rozpoznać dziedzictwo kulturowe, jak je chronić oraz wykorzystać do rozwoju gminy. Artykuły dostępne są w kilku kategoriach tematycznych: dziedzictwo, finanse, prawo, zarządzanie i rozwój. Na portalu zebrane zostały również akty prawne oraz publikacje dotyczące dobrych praktyk, a także informacje i materiały Centrum Kompetencji ds. Rewitalizacji działającego w Narodowym Instytucie Dziedzictwa;
  - promowaniu i nagrażaniu najlepszych praktyk w opiece nad zabytkami służy konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”. Wyróżniane są osoby i instytucje, dla których opieka nad zabytkami to świadoma dbałość o dziedzictwo kulturowe. Wśród docenionych już działań konserwatorskich, adaptacyjnych i opiekuńczych znalazły się prace przeprowadzone przy wielu zabytkach położonych w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich, w tym przy obiektach użytkowanych przez samorządowe instytucje kultury, korzystające zarówno z krajowych, jak i europejskich mechanizmów finansowania. Dzięki tego rodzaju projektom znacząco zwiększyła się oferta kulturalna kierowana do lokalnych społeczności.

Z poważaniem

z up. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Sekretarz Stanu

Maciej Wróbel

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Załączniki:

1. Lista wniosków z Programu „Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży”,
2. Lista wniosków z Programu „Infrastruktura Kultury”.